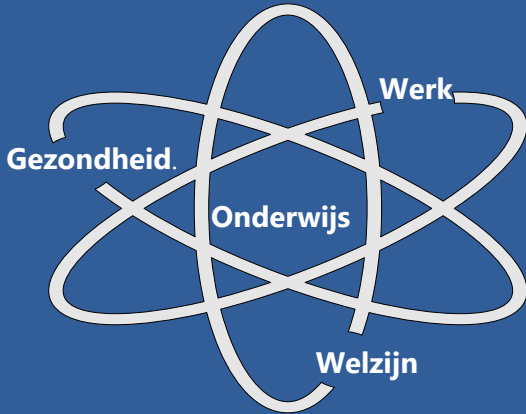

Het CLB klaar voor morgen

Memorandum centra voor leerlingenbegeleiding
Memorandum aan de Vlaamse regering.

1 CLB op het snijpunt van onderwijs, welzijn, gezondheid en werk: betrek onze sector tijdig

De legislatuur loopt op zijn einde en het is er een die we ons nog lang zullen herinneren. Op het vlak van nieuwe decreten en besluiten zijn records gebroken. Als onderwijsactor stonden de CLB's er midden in. De uitrol van het M-decreet, de opstart van de ondersteuningsnetwerken, een nieuw decreet op de leerlingenbegeleiding, de hervorming secundair onderwijs, duaal leren, de persoonsvolgende financiering, de zorgtoeslag ... allemaal noodzakelijke initiatieven die ervoor zorgen dat het onderwijs en de welzijnssector klaar zijn voor de uitdagingen van morgen. Toch vragen we om waakzaam te zijn. Door snelheid waarin bepaalde keuzes gemaakt werden, liep de afstemming tussen de verschillende belendende beleidsdomeinen niet altijd van een leien dakje. Als CLB staan we op het snijpunt tussen onderwijs, welzijn, gezondheid en werk. Hierdoor zijn we dan ook uitstekend geplaatst om knelpunten aan te geven en oplossingen aan te reiken. We engageren ons dan ook graag om vanuit deze bijzondere positie een constructieve bijdrage te leveren aan de uitdagingen van morgen en een betrokken partner te zijn binnen onderwijs, welzijn, gezondheid en werk. We vragen dan ook om centra tijdig en structureel bij het tot stand komen van besluitvorming in andere beleidsdomeinen dan onderwijs te betrekken.

2 Vertrek van onderuit! Leg de regie van de hulp zo dicht mogelijk bij de mensen die hulp nodig hebben en investeer in capaciteit.

We vragen geen omwenteling of nieuwe decreten. De bouwstenen liggen klaar, laat ons er samen een knap gebouw van maken waar iedereen binnen mag en waar iedereen zijn weg in vindt, waar iedereen thuis is. Het gebouw van de toekomst dient naast een transparant en inclusief gebouw dan ook een dynamisch gebouw te zijn. Standaard oplossingen die voor iedereen gelden bestaan niet meer. Iedereen vraagt aandacht voor de eigen specifieke situatie en de eigen specifieke context.

Vermaatschappelijking van de jeugdhulp, maar ook de ideeën rond positieve gezondheid passen hier in. Het zijn modellen die maximaal inzetten op het versterken van mensen in hun eigen context. Dit houdt in dat er vertrokken wordt vanuit de concrete noden en verwachtingen van mensen en dat zijn niet altijd dezelfde als die van instellingen, instituten en voorzieningen. Dit vraagt constante aandacht. Positief bedoelde modellen worden vaak om de verkeerde doelen ingezet. Zo is de vermaatschappelijking van de jeugdhulp geen oplossing voor de wachtlijsten. Wat het wel is, is het erkennen van de uniciteit van iedere client en de overtuiging dat iedere client en iedereen in de context van de client deel uitmaakt van de oplossing en dat die betrokkenheid noodzakelijk is voor een duurzame oplossing.

We dienen de regie van de hulp zo dicht mogelijk bij de mensen die hulp nodig hebben te plaatsen. Tegelijk moet er bijkomend geïnvesteerd worden in capaciteit. We zijn ervan overtuigd dat de maatschappelijk kost van jongeren die wachten op hulp veel groter is dan de kostprijs van de hulp.

3

Geef ruimte voor innovatie: veranker structureel middelen en voorzie een flexibele regelgeving

Een slimme organisatie innoveert om zo blijvend antwoorden te kunnen bieden op de noden en vragen van de klanten. Als CLB-sector vinden wij het cruciaal om vernieuwend te werken, om op deze manier op een passende manier leerlingen en ouders te begeleiden en schoolteams te ondersteunen. Om onze visie op innovatie te realiseren zetten we maximaal in op 3 pijlers: een performant ICT-beleid dat is afgestemd op de veranderende noden van ons doelpubliek, de verdere ontwikkeling van CLB online en een online 'mijn CLB'-platform waarbij de leerling zelf toegang krijgt tot zijn gegevens via een beveiligde login (bv, vaccinatiestatus, resultaten Onderwijskiezer testen, chatgesprek),

Op deze manier willen we voorzien in een betere bereikbaarheid en een laagdrempelig CLB, wat zal bijdragen tot een beter imago. Vandaag verzamelen we via het digitaal leerlingendossier een schat aan kennis.

Dit wensen we in de toekomst verder uit te bouwen, door:

- het uitbouwen van digitale links tussen LARS en andere platformen (bv. e-youth);
- profielen te creëren van de Vlaamse en Brusselse leerlingenpopulatie vanuit een longitudinaal perspectief;
- meer aandacht te hebben voor preventie en prevalentie vanuit data en zicht te krijgen op correlaties;
- data te gebruiken als input voor een performantere organisatie, als bron voor het organisatiemodel van de CLB's;
- evidence based te werken door de uitbouw van een krachtige actuele en volledige databank die benut kan worden door universiteiten en hogescholen voor wetenschappelijk onderzoek;
- de introductie van nieuwe, hedendaagse methodieken.

We willen als CLB-sector een krachtige signaalfunctie vervullen op beleidsniveau. Deze databank stelt ons daartoe in staat.

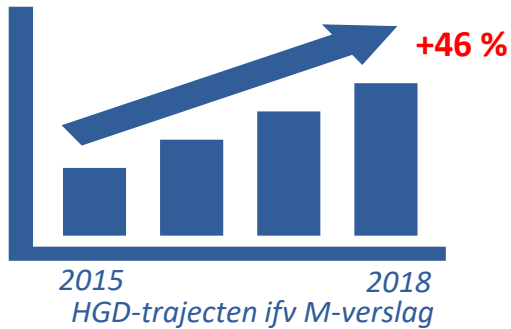
Een belangrijke uitdaging voor de volgende Vlaamse regering is het voorzien van ondersteuning op het vlak van informatisering. We lopen in Vlaanderen nog altijd achterop op het vlak van digitale uitwisseling. Sinds de invoering van de GDPR is samenwerken op het individuele casusniveau tussen hulpverleners flink moeilijker geworden. Iedere organisatie bedenkt haar eigen oplossing om hiermee om te gaan. We vragen de overheid om hier een regierol in op te nemen en middelen en toepassingen ter beschikking te stellen om uitwisseling en samenwerking tussen hulpverleners te faciliteren en dit zowel binnen sectoren als tussen sectoren.

Om dit alles te verwezenlijken, vragen wij daarom dat de volgende Vlaamse Regering de randvoorwaarden creëert die het voor ons als CLB-sector mogelijk moet maken om te blijven innoveren. We vragen om op een structurele manier omkadering voor innovatieve projecten te voorzien, zodat de planlast die een jaarlijkse projectaanvraag met zich meebrengt (voor LARS, Onderwijskiezer, Prodia, CLBch@t ...) sterk vermindert.

Geef centra op het vlak van regelgeving de ruimte om te kunnen innoveren, voorzie in experimenteerruimte door de nodige flexibiliteit. Leg niet alles vast in strakke regelgeving - waardoor alles een erkenningsvoorwaarde wordt -, maar geef het vertrouwen aan de centra om innovatief te zijn. De beste innovatie groeit bottom-up. Zorg dat we als CLB-sector over voldoende middelen beschikken zodat we responsief kunnen zijn.

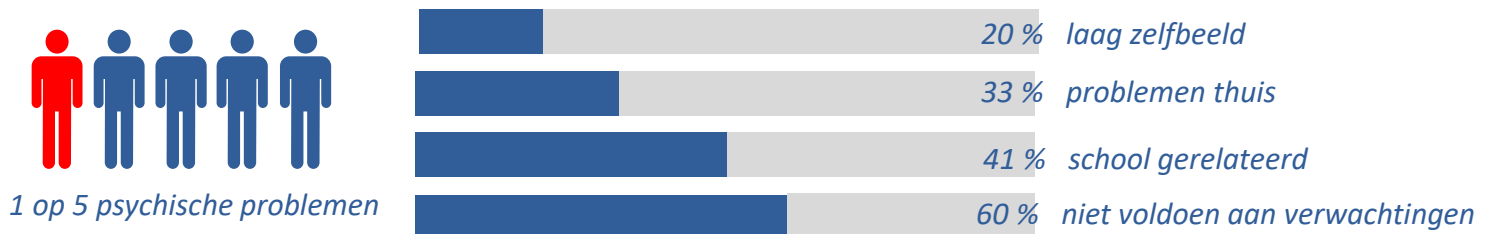
4 Heb oog voor steeds complexer wordende problemen: neem de toegenomen taaklast mee in de omkadering

De meest geschikte ondersteuning bestaat uit het op elkaar afstemmen van aanbod uit verschillende sectoren en domeinen. Zo gaan problemen op school vaak gepaard met problemen thuis en hebben die problemen niet alleen een impact op de jongere zelf, maar tegelijk op het gezin, de familie, de omgeving ...

Centra worden met steeds complexere ondersteuningsnoden en hulpvragen geconfronteerd. Het gemiddeld aantal interventies per leerling stijgt sinds 2012 gestaag. De hulpvragen die door leerlingen gesteld worden, vergen steeds meer contacten, intensievere begeleiding en opvolging. Sinds de start van het M-decreet in 2015 zien we in onze centra een stijging van het aantal opgestarte trajecten in functie van de opmaak van het gemotiveerd verslag of verslag met 46%.¹

Veranderende gezinsstructuren hebben belangrijke (en vaak onderschatte) gevolgen voor leerlingen. We zien een toename van gezondheidsklachten (slaapproblemen, hoofdpijn, zenuwachtigheid en rugpijn) bij jongeren. Ongeveer 1 op 5 jongeren kampt met psychische problemen. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het gevoel te hebben niet te kunnen voldoen aan de verwachtingen (60%), schoolgerelateerde problemen (41%), problemen thuis (33%) en een laag zelfbeeld (20%).

Onderzoek toont aan dat jongeren uit gezinnen met een lagere socio-economische status een verhoogd risico lopen op een problematische schoolloopbaan. We zien een verdubbeling op vijf jaar tijd van het aantal leerlingen die onze centra begeleiden in het kader van tijdelijke uitsluitingen. Hiernaast werden nog eens 2432 leerlingen ondersteund in het kader van definitieve uitsluitingen.²

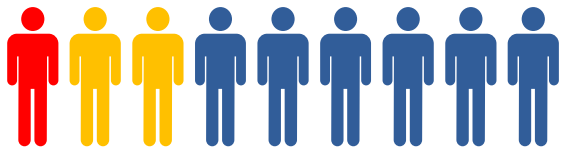

We spreken van 'verontrusting' wanneer de ontwikkelingskansen van een minderjarige ernstig bedreigd worden of de (psychische, fysieke of seksuele) integriteit van een minderjarige worden aangetast. Het aantal interventies in het kader van verontrusting is meer dan verdubbeld de laatste twee schooljaren. Dit is een duidelijke stijging die we ook tijdens de vorige twee jaarverslagen vaststelden

¹ Cijfers uit het jaarverslag CLB-sector 2015-2016

² Cijfers uit de omgevingsanalyse van het beleidsdomein onderwijs en vorming, 2018

Uit de omgevingsanalyse van het beleidsdomein onderwijs en vorming (2018) blijkt dat ongeveer 1 op 3 kinderen het thuis materieel moeilijk heeft. Hiervan groeit 12 % op in een gezin met een inkomen onder de **armoedegrens**. Wanneer we kijken naar de groep leerlingen met een migratieachtergrond, verhoogt dit aandeel naar 40 %. Men verwacht de komende jaren vooral een toename van het aantal leerlingen uit kansarme groepen met een migratieachtergrond. Uit OESO-onderzoek blijkt dat vooral de afstand tussen de school- en de thuiscultuur leidt tot ongelijke onderwijsresultaten. Deze leerlingen verdienen bijzondere aandacht om hun ontwikkelingskansen en schoolloopbaan te vrijwaren, wat een hogere taakbelasting voor CLB betekent. We vragen dan ook dat de wijze waarop de omkadering voor CLB wordt berekend, hier voldoende rekening mee houdt.

12 % onder armoede grens

**40 %
leerlingen uit
gezinnen met migratieachtergrond
onder armoedegrens**

5

Stop de versnippering: erken de expertise en de rol van het CLB.

Als CLB zijn we de grootste toeleiders naar jeugdhulpaanbod. Om deze rol in de toekomst te kunnen blijven vervullen, is het essentieel om deze rol te erkennen en te versterken. Het decreet leerlingenbegeleiding biedt hiervoor de nodige kapstukken, maar het vertalen van deze rol en positie naar het ruimere jeugdhulpplandschap vraagt bijkomende inspanningen.

Het netwerk van diensten waar CLB mee samenwerkt is zeer ruim. CLB's worden gevraagd om te participeren in de Huizen van het Kind, netwerken geestelijke gezondheidszorg, één gezin één plan, LOGO's, lokale integraleveiligheidscellen (LIVC's), lokale overlegplatforms (LOP's) ... We stellen al deze initiatieven niet in vraag, maar de capaciteit vanuit CLB om in al deze platformen een actieve meerwaarde te betekenen, ontbreekt. Daardoor wordt het ook moeilijk om de eigen opdrachten te blijven realiseren. We vragen dan ook de nodige middelen en mankracht zodat het CLB als sterke toeleider naar jeugdhulp deze regierol kan opnemen.

Van de Vlaamse regering vragen we om oog te hebben voor de mogelijkheden van diensten en organisaties die niet rechtstreeks resulteren onder het eigen domein. Zo stellen wij ons de vraag of de eerste lijn psychologische functie niet veel beter bij de CLB's was ondergebracht. Zeker met het nieuwe decreet op de leerlingenbegeleiding sluiten deze opdrachten nog sterker op elkaar aan. Hetzelfde kan gezegd van de ADHD-coachen en soortgelijke initiatieven. We zijn vanuit CLB graag bereid om hierover in gesprek te gaan.

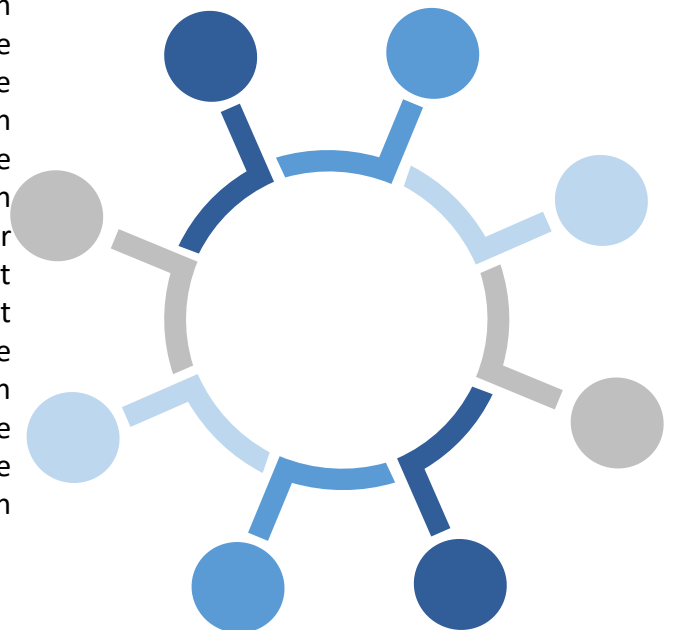
6 Zorg voor een betere afstemming: verscherp en versterk de rol van het CLB

Met het nieuwe decreet op de leerlingenbegeleiding is de rol en positie van het CLB veranderd. Zo heeft het CLB niet langer de expliciete opdracht om aan schoolondersteuning te doen. Deze aanpassing heeft een impact op de samenwerking van het CLB met de LOGO's. Waar de LOGO's in het verleden de verwachting hadden dat het CLB hun geprivilegieerde partner was om de preventieprogramma's van de LOGO's te vertalen naar de concrete praktijk van de school, is dit niet langer het geval. We vragen dan ook aan de Vlaamse regering om de opdracht van de LOGO's te verbreden zodat zij die rol zelf meer kunnen opnemen.

Vandaag gelden binnen onderwijs, jongerenwelzijn, werk andere procedures om geschikte hulp en ondersteuning mogelijk te maken. Het afstemmen van al die verschillende procedures op elkaar kan een enorme besparing betekenen en de administratieve belasting sterk doen afnemen. Wij vragen de volgende Vlaamse regering om hier werk van te maken. Vanuit de CLB's willen we graag een rol blijven opnemen in het toeleiden naar hulp en ondersteuning. We wensen dit te kunnen doen binnen een coherent en regelluw kader, waarin de kennis van het cliëntsysteem primeert op de kennis van de procedures, wat vandaag nog te veel het geval is. Vanuit CLB willen we nadrukkelijk blijven kiezen voor een rol als hulpverlener. We zijn de bewaker van de goede zorg voor onze jongeren, niet de bewaker van het overheidsbudget.

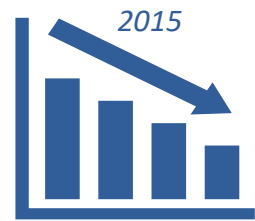
Vaak heeft regelgeving vanuit andere overheden belangrijke consequenties op de werking van het CLB. Wij vragen om hier oog voor te hebben en, indien die nieuwe regelgeving bijkomende opdrachten genereert voor de CLB's, hiervoor ook de nodige middelen te voorzien. Zo verwachten we dat de erkenning van de psychologen als gezondheidsberoep en de verplichte stage van een jaar onze CLB's voor bijkomende uitdagingen zal plaatsen. We vragen de Vlaamse regering om hier tijdig maatregelen rond te nemen. Zo moet er tijdig duidelijk zijn op welke wijze psychologen tijdens deze stage gefinancierd kunnen worden, hoe de stagebegeleiding kan georganiseerd worden enz.

Door opdrachten duidelijk toe te vertrouwen aan bepaalde organisaties kan heel wat onduidelijkheid worden weggewerkt. Zo is er heel wat winst te boeken op het vlak van uitwisseling tussen hulpverlening en het gerecht. Vanuit CLB vragen wij om deze scheidingslijn strikt te bewaken. Het moet voor jongeren duidelijk zijn wanneer ze in een vrijwillig traject zitten en wanneer ze een verplicht traject volgen. Wij vragen de Vlaamse overheid om de gemandateerde voorzieningen hier een duidelijke rol in te geven en hen verantwoordelijk te maken voor het bewaken van de uitwisseling van informatie tussen jeugdhulp en politie en justitie en voor de samenwerking tussen beiden. In die optiek zou het opvragen van informatie door politie en justitie in het kader van verontrusting moeten gebeuren door de gemandateerde voorzieningen. Op die manier behouden wij als hulpverleners de vertrouwensband met onze cliënt en zorgen we ervoor dat niet alle jeugdhulpverleners deze complexe afweging moeten maken.

7 Stijgend aantal leerlingen: voorzie voldoende personeelskader

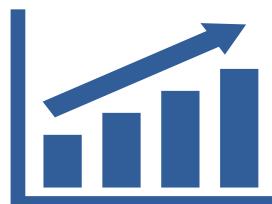
Voor de uitvoering van hun opdracht ontvangen de CLB's enerzijds werkingsmiddelen en anderzijds omkaderingsgewichten voor het inzetten van personeel. In 2015 werd beslist om een besparing van 10 % toe te passen op de werkingsmiddelen van de CLB's. Hiernaast werden de werkingsmiddelen in 2015 voor nascholing eveneens met 2,2 % verminderd ten opzichte van 2014. De voorbije 4 schooljaren werd het werkingsbudget voor de CLB-sector vastgelegd op € 14 624 000, zonder indexering toe te passen.¹

- 10 % *werkingsmiddelen*

- 2,2 % *middelen nascholing*

Sinds de oprichting van de CLB's bij decreet op 1 september 2000 werken de CLB's onder een zogenaamde gesloten enveloppe voor hun omkadering. Dit betekent dat er een vast contingent van 2898,85 omkaderingsgewichten werd vastgelegd in 2000, wat sindsdien niet meer is aangevuld.

2000   2018

+ 8,5 %

gewogen leerlingen

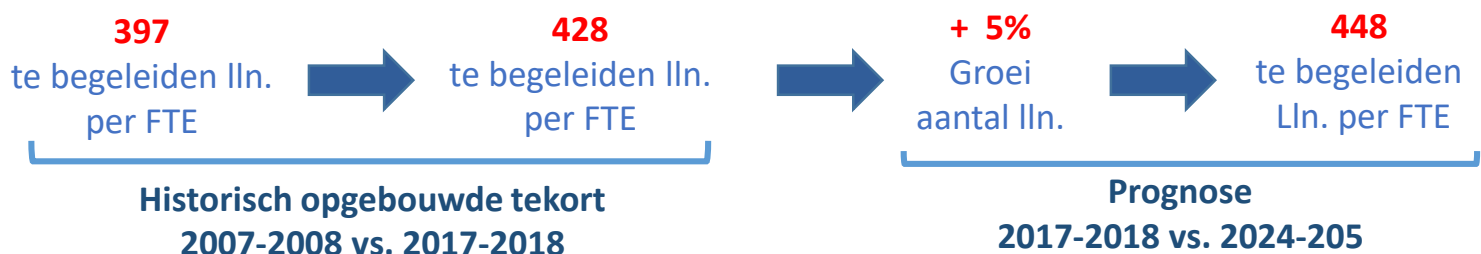

- 72,11

omkaderingsgewichten

Het aantal gewogen leerlingen steeg de oprichting van de CLB's in 2000 met 8,5 %. Indien de omkadering van de centra op basis van een open-endfinanciering zou berekend worden, dan zouden de centra nu recht hebben op een totale omkaderingsenveloppe van 3145,25 omkaderingsgewichten. De gesloten enveloppe tussen 2000 en 2017 zorgde op die manier voor een uitholling van de omkadering met 252,11 omkaderingsgewichten. Vanaf 2018 zal getrappt eenmalig een injectie met 180 omkaderingsgewichten aan de totale enveloppe toegevoegd worden. Nadien wordt de enveloppe opnieuw gesloten, wat nog steeds een uitholling van 72,11 omkaderingsgewichten impliceert. Deze eenmalige verhoging van het aantal omkaderingsgewichten voldoet dus niet om deze historisch opgebouwde tekort te compenseren.¹

Bijkomend krijgt men een verdere uitholling van de omkadering door de stijgende loonkost van het personeelskader. De afgelopen 10 jaar is het aantal FTE aangesteld in CLB's gedaald met 50 FTE (van 2789 naar 2736 FTE), terwijl het aantal te begeleiden leerlingen met 6 % is gestegen. In 2007 werden per voltijds personeelslid 397 leerlingen begeleid, waar men verwacht dat dit in 2018 over 428 leerlingen zal gaan.²

Op basis van de resultaten van de capaciteitsmonitor 2018 verwachten we een groei van 17 000 leerlingen in het basisonderwijs en 40 000 leerlingen in het secundair onderwijs tegen 2024-2025 t.o.v. het schooljaar 2018-2019. Voor onze centra betekent dit opnieuw een uitholling van hun personeelsbestand met 5 % op een termijn van 6 jaar. Dit binnen een context met steeds complexer wordende ondersteuningsnoden van leerlingen.³

¹ Cijfers uit het jaarverslag CLB-sector 2015-2016

² Cijfers uit **Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs 2007-2008 en 2017-2018**

³ Cijfers uit de omgevingsanalyse van het beleidsdomein onderwijs en vorming, 2018

Het toegenomen aantal taken door onder meer de hervorming van de integrale jeugdzorg, een complexere wordende samenleving, de groeiende verwachtingen ten opzichte van de centra en de gewijzigde noden van de diverse doelgroepen die de centra bereiken, wordt niet verrekend in de personeelsomkadering. Integendeel. Bij het CLB-personeel valt de jongste jaren meer ziekteverzuim en vooral een forse toename van het ziekteverzuim door psychosociale klachten waar te nemen. T.a.v. andere onderwijsniveaus is het ziekteverzuim bij CLB-medewerkers het snelst gestegen sinds 2015.

Het behouden van de gesloten enveloppe met omkaderingsgewichten erkent niet het signaal van de werkdruk die ontstaat door de extra opdrachten en de complexiteit van de opdrachten. Minimaal een indexering/klikmechanisme bij het plots stijgen/dalen van het aantal leerlingen op Vlaams niveau zou hier in rekening moeten worden gebracht.

Samengevat vragen wij:

1. CLB op het snijpunt van onderwijs, welzijn, gezondheid en werk: betrek de sector tijdig en maak ons structureel partner binnen alle domeinen.
2. Vertrek van onderuit! Leg de regie van de hulp zo dicht mogelijk bij de mensen die hulp nodig hebben en investeer in capaciteit.
3. Geef ruimte voor innovatie: veranker structureel middelen en voorzie een flexibele regelgeving.
4. Heb oog voor steeds complexer wordende problemen: neem de toegenomen taaklast mee in de omkadering.
5. Stop de versnippering: erken de expertise en de rol van het CLB.
6. Zorg voor een betere afstemming: verscherp en versterk de rol van het CLB.
7. Het aantal leerlingen stijgt: voorzie voldoende personeelskader.